

СОСТАВЛЯЮЩИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В СФЕРЕ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ БЕДНОСТИ И СОЦИАЛЬНОГО НЕРАВЕНСТВА В УКРАИНЕ

Чуприна Е. А.

Проанализированы уровни бедности и социального неравенства в Украине. Выявлены социальные группы, для которых проблемы бедности являются особенно острыми. Названы причины низкого уровня жизни и значительного имущественного расслоения населения. Определены основные составляющие активной и пассивной социальной политики в сфере решения указанных проблем.

Ключевые слова: бедность, социальное неравенство, социальная структура общества, социальные группы, заработная плата, активная и пассивная социальная политика.

THE ELEMENTS OF SOCIAL POLICY IN THE FIELD OF DECISION OF PROBLEMS OF POVERTY AND SOCIAL INEQUALITY IN UKRAINE

Chuprina O. O.

In work the levels of poverty and social inequality in Ukraine are analyzed, the social groups for which the problems of poverty are especially sharp are exposed; the causes of low life level and of the significant property stratification of population are adopted; the basic elements of active and passive social policy in the field of noted problems decision are defined.

Keywords: poverty, social inequality, social structure of society, social groups, wage, active and passive social policy.

УДК 343.9:330.1

НЕЗАХИЩЕНІСТЬ ОБ'ЄКТІВ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ЯК СПРИЯЮЧА УМОВА ВІДТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ

Г. Ю. Дарнопих, кандидат економічних наук, доцент;

І. О. Христич, кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Порушено питання незахищеності об'єктів паливно-енергетичного комплексу як загрози енергетичній безпеці держави. Відстежено взаємозв'язок

між рівнем економічного і правового захисту об'єктів енергетичної сфери і темпами зростання сприяючих умов відтворення злочинності в галузях паливно-енергетичного комплексу. Проаналізовано організаційно-правові механізми підвищення ефективності захисту об'єктів вітчизняної енергетики.

Ключові слова: паливно-енергетичний комплекс, загрози економічній безпеці, злочинність, захист об'єктів енергетики.

Постановка проблеми. Формування цілісної та дієвої системи управління і регулювання в паливно-енергетичному секторі, розвиток конкурентних відносин на ринках енергоносіїв у рамках завдань Енергетичної стратегії України на період до 2030 року [7] неможливі без визначення шляхів і створення умов для безпечного, надійного та сталого функціонування енергетики та її максимально ефективного розвитку. У цьому плані особливого значення набуває проблема захищеності об'єктів паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) як умова забезпечення енергетичної безпеки держави і водночас протидії тінізації економічних відносин у сфері ПЕК та їх подальшої криміналізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням захисту об'єктів і галузей ПЕК приділяється певна увага в публікаціях вітчизняних та зарубіжних економістів та юристів. Серед них слід назвати праці таких учених, як О. Баганець, В. Базилевич, І. Башмаков, У. Баумоль, В. Венгер, В. Дементьєв, С. Захарін, Ю. Кіндзерський, Ю. Стадницький, Дж. Стігліц, І. Сотник, Г. Філюк, В. Шиян та ін. [1; 2; 4–6; 8; 9; 17; 18; 23]. Критичний рівень незахищеності об'єктів ПЕК і підвищення рівня криміногенності цієї сфери фахівці пов'язують передусім із негативними рисами природного, державного та технологічного монополізму в цій сфері і недосконалістю його правового регулювання. Але на шляху трансформаційних перетворень постійно виникають нові загрози енергетичній безпеці держави, які потребують розроблення відповідних підходів до їх подолання.

Формулювання цілей. Метою статті є аналіз сучасних загроз стабільному функціонуванню об'єктів і галузей ПЕК як детермінантів відтворення злочинності в енергетичній сфері, а також пошук шляхів їх попередження.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринку завжди існують загрози нормальному функціонуванню господарюючих суб'єктів. Це пояснюється, по-перше, загальними механізмами конкурентної боротьби, що відбувається в рамках дії економічних і правових законів; по-друге, широким поширенням застосування методів недобросовісної конкуренції в ринковому суперництві між окремими суб'єктами господарювання; по-третє, високою криміналізацією економіки, внаслідок якої потерпають передусім базові галузі ринкового господарства, зокрема сфера ПЕК. Саме підприємства цієї сфери є об'єктами підвищеної уваги кримінальних і тіншових структур.

Конкурентна боротьба позначається на гласності проблеми безпеки, робить її латентною і є прикриттям для злочинців. Наприклад, нафтові компанії, приховуючи, посилаючись на комерційну таємницю, угоди, обсяги постачань, стан економічної безпеки об'єктів, йдуть на вимушені збитки. Але вони в конкурент-

ній боротьбі, створюючи свої, окремі, недержавні системи безпеки, намагаються самотужки протистояти організованій злочинності, не об'єднуючи зусилля з правоохоронними органами. У цьому полягають їх прорахунки та недоліки. Разом з тим цей факт обгрунтовує актуальність проблем захисту ПЕК, відставання правової бази від виявів нових видів злочинної діяльності [23, с. 362].

Небезпека, що надходить від недобросовісних конкурентів, злочинців, шахраїв, набуває форм порушення прав або форм злочинів, що виявляється у втраті власності, майна, доходів, статусу фірми тощо. Особливістю економічної злочинності в теперішній час є активне використання інституційних органів і установ, яке виявляється в зрощенні кримінальної економіки з державними структурами, головним чином — корумпованим чиновництвом. Крім цього, небезпека може надходити безпосередньо від цих органів і внаслідок некомпетентних рішень з регулювання господарської діяльності [12, с. 167–168].

Особливої актуальності дані питання набувають в зв'язку з реформами в галузях ПЕК [7; 10]. Ефективність реформування передусім залежить від досконалості нормативно-правової бази реформ, від того, наскільки дієво регламентовані правові норми захищають господарські структури, їх майно, права та інтереси. Причому, як свідчить практика, рівень захищеності господарсько-майнового комплексу обернено пропорційний темпам зростання сприяючих умов відтворення злочинності у сфері ПЕК.

В існуючій правовій та управлінській системах регулювання ПЕК достатньо недоліків, які дозволяють корумпованим структурам використовувати майно і кошти підприємств в особистих корисливих цілях. Значна частина нормативних актів, що регулюють діяльність галузей ПЕК, має переважно рамковий або відсилочний характер, що зумовлює правові колізії і обмеження правового регулювання внаслідок відсутності достатніх і завершених правових механізмів реалізації відповідних положень.

Так, у Законі України «Про засади функціонування ринку природного газу» в основному зафіксовано правові принципи регулювання відносин в газовій галузі і передбачено, що конкретні норми повинні бути додатково розроблені і прийняті на підзаконному рівні.

Постановою від 3 листопада 2010 р. № 999 «Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави» Кабінет Міністрів України переглянув критерії віднесення об'єктів державної власності до стратегічних і фактично виключив з них теплові енергогенеруючі і обласні енергозабезпечуючі (обленерго) компанії, чим суттєво полегшив їх приватизацію.

Тепер до стратегічних відносять підприємства ПЕК, частка продукції яких за основним видом діяльності на загальнодержавному ринку товару перевищує 20 %, тоді як раніше до стратегічних належали всі підприємства об'єднаної енергосистеми. Сьогодні жодна з теплових енергогенеруючих компаній і обл-енерго не займають понад 20 % ринку.

У розвиток цієї позиції у лютому 2011 р. Кабінет Міністрів України приймає постанову, згідно з якою теплові енергогенеруючі компанії «Дніпроенерго» (Запоріжжя), «Західенерго» (Львів), «Центренерго» (Київська обл.) і «Донбасенерго» (Донецьк), 19 обласних енергопостачальних компаній («Вінницяобленерго», «Волиньобленерго», «Дніпрообленерго», «Донецькобленерго», «Закарпаттяобленерго», «Кримобленерго», «Львівобленерго», «Миколаївобленерго», «Одесаобленерго», «Полтаваобленерго», «Прикарпаттяобленерго», «Сумиобленерго», «Тернопільобленерго», «Харківобленерго», «Хмельницькобленерго», «Черкасиобленерго», «Чернігівобленерго») та «Київенерго» виключено з переліку підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави. Офіційно об'явлено про приватизацію чотирьох теплогенеруючих компаній в першому півріччі 2011 р. Їх вартість оцінено у 9,5 млрд грн [19]. Ураховуючи перспективу приватизації зазначених об'єктів ПЕК шляхом використання пануючих тінювих схем, важко сподіватися на зміцнення енергетичної безпеки держави.

До того ж, зазначене рішення Кабінету Міністрів України не узгоджується із Законом України «Про енергетику», у ст. 6 якого зазначено, що «не підлягає приватизації майно, що забезпечує цілісність об'єднаної енергетичної системи України».

Останнім часом на вітчизняному ринку виробництва і розподілу електроенергії поширюється принципово нова схема передавання підприємств, контрольний пакет акцій яких належить державі, в приватні руки. Механізм його полягає у тому, що спочатку купується буквально декілька акцій на користь підконтрольних осіб. Це не є проблемою, оскільки акції багатьох енергетичних компаній обертаються на фондовій біржі. Потім завдяки голосуванню представників НАК «Енергетична компанія України» нові міноритарії обираються у вищі органи управління енергетичних компаній.

Але основна маса міноритаріїв в корпораціях, як правило, не бере участі в управлінні, відсторонена від розподілу прибутків, не має доступу до оперативної інформації. Саме наявність невдоволених міноритарних акціонерів разом з сумнівною приватизацією об'єктів створює передумови для рейдерських нападів, які у переважній більшості випадків мають ознаки організованої злочинності. Науковці вважають, що нині в Україні під загрозою поглинання потенційно можуть бути в першу чергу підприємства, що мають у своєму складі земельну частку та об'єкти нерухомості на балансі [14, с. 40]. Отже, рейдерство як потенційна загроза завжди існує у сфері ПЕК. Основні проблеми, пов'язані з цим явищем, — це втрати для акціонерів, негативні наслідки перепрофілювання або зупинення підприємств, які супроводжуються втратою робочих місць і деформацією галузевої структури. Унаслідок рейдерських конфліктів погіршується інвестиційний клімат, порушуються принципи корпоративних відносин, а головне — руйнується віра підприємств та інших членів суспільства у дієвість інститутів державної влади та захищеність власності [14, с. 38].

Ураховуючи поширення тінювих тенденцій у приватизаційних процесах, важко сподіватися на захищеність об'єктів НАК «Нафтогаз України», про мож-

лівість часткової приватизації якої було заявлено на найвищому рівні. Нині активно обговорюються варіанти можливого публічного розміщення акцій газового монополіста України на фондовій біржі (цей процес позначають англійською аббревіатурою IPO). Підготовку до IPO планується завершити до 2012 р. Причому всі варіанти IPO передбачають передавання частки акцій «Нафтогазу» за кордон (або на зберігання шляхом випуску глобальних депозитарних розписок, або у власність іноземного холдингу шляхом опосередкованого IPO). Однак фахівці зазначають, що таке передавання на сьогодні заблоковане ст. 7 Закону України «Про трубопровідний транспорт», який категорично забороняє будь-яке передавання будь-кому основних фондів і акцій «Нафтогаз України» і його дочірніх структур (крім випадків, коли результатом таких дій є створення держпідприємств з 100 % державною власністю).

Крім того, відчуження майна, що знаходиться в державній власності (зокрема, шляхом передачі акцій «Нафтогазу» у власність іноземного холдингу для провадження опосередкованого IPO), вважається приватизацією і має відбуватися згідно із Законом України «Про приватизацію державного майна». При цьому ст. 5 цього Закону прямо забороняє приватизацію об'єктів, які мають загальнодержавне значення (забезпечують виконання державою своїх функцій, обороноздатність держави, її економічну незалежність, а також майно, що є матеріальною основою суверенітету України). До зазначених об'єктів безпосередньо належать, зокрема, магістральні нафто- і газопроводи та магістральний трубопровідний транспорт, а також підземні нафто- і газосховища [15, с. 8].

До того ж, зарубіжні аналітики вважають, що сьогодні розміщення акцій НАК «Нафтогаз України» на зарубіжних біржах абсолютно нереалістично. Компанія являє собою проблемний актив зі значним дисбалансом доходів і витрат. Її існування неможливе без постійних державних фінансових дотацій. Чистий збиток НАК «Нафтогаз України» за 2010 р., за офіційними даними, досяг 21, 5 млрд грн, дефіцит фінансових ресурсів складав 60 млрд грн, а сума боргових зобов'язань — 36 млрд грн [19].

Спрощення доступу до об'єктів ПЕК з перспективою їх тіншового використання демонструє Закон України «Про засади функціонування ринку природного газу». До його прийняття будь-яка діяльність у газовій галузі (виробництво, транспортування, зберігання, розподіл і постачання газу), незалежно від її масштабів, підлягала ліцензуванню. Тепер Законом передбачено, що ліцензуванню підлягає господарська діяльність на ринку природного газу, в якій використовується природний газ в обсязі, що перевищує рівень, встановлений ліцензійними умовами. Отже, діяльність з видобутку, транспортування, розподілу, зберігання і постачання природного газу в незначних обсягах може здійснюватися без ліцензії НКРЕ. При цьому поняття «незначний обсяг» в Законі не уточнюється і віднесено на розсуд НКРЕ [12, с. 9].

Прорахунки організаційного характеру на етапах як розроблення та складення програм і угод, так і ухвалення управлінських рішень створюють проблеми для об'єктів ядерної енергетики. Державний концерн «Ядерне паливо» і компанія ТВЕЛ (Росія) узгодили проект засновницького договору щодо створення спіль-

ного україно-російського підприємства з виробництва в Україні ядерного палива за російськими технологіями. Але щоб цей завод вартістю кілька сотен мільйонів доларів не був збитковим, він повинен бути повністю завантажений вже у 2015 р., тобто з часу введення його в експлуатацію. А це неможливо в умовах довгострокового контракту з ВАТ «ТВЕЛ» на постачання російського палива до 2020 р. Крім того, статутний фонд концерну поки що практично порожній. Аби його сформувати і мати первинні кошти для виконання Державної цільової програми «Ядерне паливо України», потрібно залучити галузевий резерв уранового концентрату, цирконію та гафнію. А це вже зачіпає особисті і корпоративні інтереси багатьох «гравців» на ринку сировини для ядерного палива. До того ж, сама Державна програма, за свідченням аудиторів ГоловКРУ, не визначає, хто конкретно виконуватиме передбачені нею заходи та з яких саме інших, небюджетних джерел надходитимуть кошти. А це 67 % її загального грошового забезпечення. Сумнівним є визначений у паспорті Державної програми «Ядерне паливо України» обсяг залучення протягом 2012 — 2013 рр. 9, 2 млрд грн з «інших джерел» (у тому числі коштів підприємств ядерної галузі), адже провідні підприємства цієї сфери перебувають у важкому фінансовому стані [22, с. 9].

Фахівці слушно вважають помилковим при утворенні НАК «Вугілля України» і державних підприємств «Донецька коксівна компанія» та «Донецька вугільна енергетична компанія» позбавлення шахт, які входять до їх складу, статусу юридичних осіб, а їх керівників — права самостійно розпоряджатися фінансовими ресурсами підприємств [1, с. 14]. Така структура підприємств вугільної промисловості фактично унеможливила визначення роботодавця, розмила обсяг його відповідальності і суттєво ускладнила можливість визначення його вини у вчинених протиправних діях. Тому щорічно виявляються численні порушення з боку службових осіб підприємств вугільної галузі. У 2010 р. за фактами розтрати і зловживання службовим становищем СБУ було порушено 23 кримінальні справи на об'єктах вугільної промисловості Донетчини. У бюджет повернено 15 млн грн [24, с. В7].

Недосконалість законодавства і управлінських систем доповнюється ще й безпокараністю дій посадовців, що в умовах корумпованості чиновницької сфери вже стало звичайним явищем. Аудитори Рахункової палати виявили, що отримані наприкінці 2008 р. і на початку 2009 р. урядом України кредити від Всесвітнього банку і ЄБРР у розмірі 1 млрд грн дотепер (станом на 1 квітня 2011 р.) так і не використовувалися за призначенням — на будівництво ліній електромереж. Більше того, близько 20 млн грн уже використані на обслуговування кредитів і оплату «послуг іноземних консультантів». Натомість кошти, отримані за рахунок підвищення тарифів для внутрішніх споживачів, у подальшому використовувалися Міненерговугілля та їх головним розпорядником — ДП НЕК «Укренерго» «безгосподарчо і з численними порушеннями рішень самого Кабміну» [11, с. В3]. Тільки явних недоліків і нестиковок у використанні коштів «Укренерго» аудитори виявили на суму 43, 8 млн грн, або 46 % урядових асигнувань у цей період [11, с. 133].

За даними перевірки Держгірпромнагляду ВАТ «Укрнафта» встановлені факти руху вуглеводнів від свердловин до переробних заводів поза офіційним обліком. На більшості перевірених свердловин видобуток нафти занижено. Лише у 15 випадках із 100 фіксується правдива цифра. За 2007–2009 рр. поза обліком пройшло 11 тис. т нафти вартістю 10 млн грн. Відхилення обсягів видобутку нафти від проектів експлуатації зафіксовано на 85 % родовищ [20, с. 9]. Контроль за обліком покладено на самі структури «Укрнафти», які використовують застаріле контрольно-вимірвальне обладнання, а на деяких об'єктах його взагалі немає.

Інший спосіб розкрадання вуглеводнів — документальний пропуск їх через спільні підприємства. Нині «Укрнафта» експлуатує 36 високоефективних нафтових свердловин за договором про спільну діяльність. Разом з тим у нафтогазодобувних управліннях «Укрнафти» відсутні дані, скільки видобуто і реалізовано продукції під час сумісної діяльності і який технічний стан «спільних» свердловин [11, с. 133].

В Україні зафіксовано зростання нелегального видобутку вугілля. У той час, коли на шахтах Міненергівугілля видобуток скорочується, за інформацією Незалежної профспілки гірників України, приблизно на 6 тис. шахт-копанок, 60 тис. нелегалів підіймають на-гора приблизно 5 млн т вугілля на рік [16, с. В2]. Тільки у 2010 р. працівники УБЕЗ України в Донецькій області ліквідували понад 210 нелегальних копанок. Вилучено 1400 т незаконно видобутого палива, 79 одиниць різноманітного обладнання та механізмів, а також 45 одиниць важкої спецтехніки. Порушено низку кримінальних справ, більшість з яких за ст. 240 КК України. За розглядом кримінальних справ у судах винесено рішення про накладання штрафів на загальну суму 225 тис. грн [21, с. 6]. Але такі покарання не зупиняють розкрадачів. За день з однієї копанки видобувають 5–20 т вугілля. У 2008 р. за 1 т палива бригада копачів отримувала по 100 грн, нині — 45–60 грн. Це вугілля продають на шахтні майданчики по 400–500 грн/т. Кожен день з однієї «нори» організатори знімають близько 10 тис. грн. А в одному ряду може бути до 40 копанок [16, с. В2]. Тому лише штрафами в розмірі 510 — 1700 грн цю діяльність припинити неможливо.

Кардинальне розв'язання проблеми можливе лише у разі застосування владних повноважень органами місцевого самоврядування із залученням правоохоронних органів. Адже згідно зі ст. 10 Кодексу України «Про надра» обмеження незаконної діяльності підприємств, установ, організацій і громадян у сфері гірничих відносин належить до компетенції міських та районних рад народних депутатів.

ПЕК України втрачає свої об'єкти також шляхом банкрутства. Показовим у цьому плані є приклад ДП «Полтаванафтогазгеологія». З моменту створення НАК «Надра України», до складу якої ввійшли науково-дослідний інститут і 13 геолого-розвідувальних інститутів з усім своїм майном, прибуток ДП «Полтаванафтогазгеологія» за угодами про спільну діяльність став осідати на рахунках НАК «Надра України». У самому ДП він скоротився з 45 % до 1 — 5 %. До того ж, незабаром у ДП відібрали з порушенням законодавства вісім

ліцензій на розвідані ними родовища нафти і газу і передали комерційним структурам (у тому числі на розроблення відомого Сахалінського родовища в Харківській області вартістю покладів 3 млрд дол.). 16 лютого 2009 р. було укладено договір купівлі-продажу № 25/10-02-93 про передання права на використання додаткової геологічної інформації по Сахалінському родовищу комерційній структурі ЗАТ «Добувна компанія “Укрнафтобуріння”». У результаті фірма, не вклавши жодної гривні в геолого-розвідувальні роботи, отримала ліцензію на промислове розроблення 15 млрд куб. м газу. У свою чергу ДП за два роки зазнала збитків по газу — 241 млн грн, по газовому конденсату — 957 тис. грн і не отримала прибутку на 600 млн грн [13, с. В5].

Аби позбавити ДП законної ліцензії під виглядом погашення штучно створеної заборгованості, почали методично руйнувати виробничу базу підприємства. Через аукціон було продано всі труби (прямо в свердловинах) 24 діючих нафтогазових свердловин. Причому труби кожної зі свердловин продавалися за ціною 90–100 тис. грн, тоді як реальна вартість однієї свердловини складає майже 100 млн грн. Паралельно комісія з НАК «Надра України» ухвалила рішення щодо списання 11 діючих бурових установок з балансу ДП «Полтаванафтогазгеологія» вартістю 100 млн грн кожна. Обладнання розбили на 650 позицій, списали і перетворили на металобрухт, визначивши загальну ціну в 3 млн грн [13, с. В5].

Висновки. Недостатня захищеність господарсько-майнового комплексу і пов’язані з нею великі промислові втрати у сфері ПЕК є серйозною загрозою енергетичній безпеці держави. Причому рівень захищеності об’єктів ПЕК обернено пропорційний темпам зростання сприяючих умов відтворення злочинності в енергетичних галузях.

Більшість фахівців визнають, що шляхи усунення загрози лежать у площині питань передусім організаційно-правового характеру [1; 21; 23]. Зокрема, це можуть бути такі заходи:

- проведення інвентаризації майна галузей ПЕК на підприємствах усіх форм власності;
- здійснення комплексної перевірки щодо виконання умов приватизації і передання в оренду, законності вилучення (продажу) органами юстиції та податкової адміністрації підприємств (об’єктів) ПЕК, провадження процедур банкрутства та санації;
- визначення на загальнодержавному рівні порядку закриття вугільних підприємств;
- передання функції контролю за вимірювальною апаратурою в нафтовидобутку державним органам;
- внесення змін до Закону України «Про нафту і газ» шляхом встановлення прозорого порядку складання і затвердження інвестиційних проектів на експлуатацію родовищ вуглеводнів; включення в особливі умови користування надрами неухильне виконання таких проектів;
- розроблення і затвердження Міністерством юстиції України методики підрахунку збитків, заподіяних державі незаконним розробленням надр у сфері ПЕК;

— посилення правової відповідальності за порушення законодавства в галузях ПЕК (статті 203 ч. 1, 240 ч. 1, 292 КК України), оскільки існуючі заходи покарання є незначними порівняно зі збитками, заподіяними власникам об'єктів ПЕК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баганець О. Актуальні проблеми нагляду за додержанням законодавства у паливно-енергетичному комплексі / О. Баганець // Прокуратура. Людина. Держава. — 2005. — № 8. — С. 13–18.
2. Базилевич В. Д. Природні монополії / В. Д. Базилевич, Г. М. Філюк. — К. : Знання, 2006. — 367 с.
3. Бандурка О. М. Основи економічної безпеки : підручник / О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков. — Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. — 236 с.
4. Башмаков И. Цены на нефть: пределы роста и глубины падения / И. Башмаков // Вопр. экономики. — 2006. — № 3.
5. Венгер В. В. Регулювання діяльності природних монополій: теорія і практика / В. В. Венгер. — К. : ІЕІП НАНУ, 2007. — 204 с.
6. Дементьев В. В. Держава і регіони: чому немає згоди? (Інституційний аспект) / В. В. Дементьев // Економ. теорія. — 2010. — № 1. — С. 39–48.
7. Енергетична стратегія України на період до 2030 року : ухв. розпорядженням КМ України від 15.03.2006 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua/tuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50112>
8. Захарін С. Інвестиційне забезпечення відтворення основних фондів / С. Захарін // Економіка України. — 2007. — № 5. — С. 43–51.
9. Кіндзерський Ю. Інститут держави і проблеми оновлення промислової політики в Україні / Ю. Кіндзерський // Економіка України. — 2011. — № 1. — С. 48–58.
10. Концепція реформування вугільної галузі : ухв. розпорядженням КМ України від 14.05.2008 р. № 737-р. // Офіц. вісн. України. — 2008. — № 37. — Ст. 1244.
11. Лукашин Ю. Електричний колапс / Ю. Лукашин // Щотижневик «2000». — 2011. — 1 квіт.
12. Малиновський О. Закон про газовий ринок: нові перспективи? / О. Малиновський // Дзеркало тижня. — 2010. — № 43. — 20 листоп.
13. Нефедов В. Розвідку пустили у розпил / В. Нефедов // Щотижневик «2000». — 2009. — 4 груд.
14. Паламарчук Г. Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання / Г. Паламарчук, Л. Венгер // Економіка України. — 2007. — № 9. — С. 38–45.
15. Пашенюк Н. IPO «Нафтогаза»: деякі правові аспекти / Н. Пашенюк // Дзеркало тижня. — 2011. — № 12. — 2 квіт.
16. Побережнюк Р. Підпільні шахти / Р. Побережнюк // Щотижневик «2000». — 2009. — 17 лип.
17. Сотник І. Про макроекономічні наслідки ресурсозабезпечення / І. Сотник // Економіка України. — 2009. — № 10. — С. 27–35.
18. Стадницький Ю. І. Державне регулювання діяльності природних монополій : монографія / Ю. І. Стадницький, А. Г. Загородний, В. В. Кривуцький, Н. О. Шпак. — Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2008. — 224 с.

19. Україна: огляд енергетичної політики [Електронний ресурс] // МЕА, 2011. — Режим доступу: <http://iea.org.ua>
20. Уряд. кур'єр. — 2009. — № 21. — 19 листоп.
21. Уряд. кур'єр. — 2011. — № 14. — 26 січ.
22. Уряд. кур'єр. — 2011. — № 44. — 11 берез.
23. Шиян В. Правові аспекти боротьби з організованою злочинністю у сфері транспортування вуглевмісної сировини та пального / В. Шиян // Вісн. Нац. Акад. держ. управління при Президентіві України. — 2005. — № 3. — С. 361–368.
24. Щотижневик «2000». — 2010. — 29 груд.

НЕЗАЩИЩЕННОСТЬ ОБЪЕКТОВ ТОПЛИВНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА КАК БЛАГОПРИЯТНОЕ УСЛОВИЕ ВОСПРОИЗВОДСТВА ПРЕСТУПНОСТИ В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИКИ

Дарных Г. Ю., Христич И. А.

Исследованы вопросы незащищенности объектов топливно-энергетического комплекса как угрозы энергетической безопасности государства. Отслежена взаимосвязь между уровнем экономической и правовой защиты объектов энергетической сферы и темпами роста условий, способствующих воспроизводству преступности в отраслях топливно-энергетического комплекса. Проанализированы организационно-правовые механизмы повышения эффективности защиты объектов отечественной энергетики.

Ключевые слова: топливно-энергетический комплекс, угрозы энергетической безопасности, преступность, защита объектов энергетики.

VULNERABILITY OF THE OBJECTS OF FUEL-ENERGY COMPLEX AS A FAVORABLE MOTIVE OF REPRODUCTION OF CRIME IN THE ENERGY FIELD

Darnopykh G. Yu., Khristich I. O.

The issues of vulnerability of the objects of fuel-energy complex as a threat to the energy safety of the state are researched. Interrelations between the level of economic and legal protection of the energy field and rate of growth of conditions, which contribute to reproduction of crime in the fields of fuel-energy complex are traced. Organizational and legal mechanisms of increase of effectiveness of protection of objects of national power engineering are analyzed.

Keywords: fuel-energy complex, threat to the energy safety, crime, protection of objects of power engineering.